

Barikādēm - 30

Veidoja: komanda "Barikādēm - 30"

Prezentācijas autores: Annija Bergmane, Gunta
Lagzdiņa

Salaspils 1. vidusskola, 2021

Kas ir barikādes?

Pagājušā gadsimta otrajā pusē vēstures notikumus ietekmēja lielvalstis. Latvija tajā laikā – sākot no 1940. gada – nepastāvēja kā neatkarīga valsts, bet gan tika okupēta un **atradās Padomju Savienības sastāvā.**

Taču latvieši nepadevās un bija gatavi cīnīties par savu valsti. Pavisam reālas cīņas iespējas pienāca 1980. gadu beigās un 1990. gadu sākumā, kad, mainoties Padomju Savienības vadītājam, milzu valstī tika uzsāktas pārmaiņas, kas latviešiem deva cerību par savas valsts atjaunošanu. Šo procesu pazīstam arī kā **Atmodu vai Dziesmoto revolūciju.**

Kas ir barikādes?

Cīņa par neatkarības atjaunošanu sākās arī Latvijas kaimiņvalstīs – Lietuvā un Igaunijā –, un visu Baltijas valstu neatkarības kustības savā starpā sadarbojās.

1990. gadā tika gūti nozīmīgi panākumi, un latvieši, lietuvieši un igauņi vēlēšanu ceļā atkal nokļuva pie varas, un sāka oficiālu valstu neatkarības atjaunošanu. PSRS vadītājs Mihails Gorbačovs bija solījis neizmantot ieročus pret baltiešiem un viņu neatkarības centieniem. Taču tas izrādījās tukšs solījums...

Izmantojot interaktīvo barikāžu ugunsgrūdu, noskaidro, kas bija barikādes, kāpēc tās veidoja, kā arī uzzini, ko cilvēki atcerās no šo dienu notikumiem!

Klikšķini uz
jautājumiem un uzzini
vairāk! Tad klikšķini
uz ugunscura ikonas
katrā slaidā, lai
atgrieztos šeit!

Barikāžu
sākums

Kur tika
veidotas?

Barikāžu
veidošana

Pirmais
uzbrukums

Pasaules
reakcija

Cilvēku
iesaistišanās

Barikāžu
dalībnieku
atmiņas

Pirmais
uzbrukums
Vecrīgā

Barikāžu
noslēgums

Barikāžu
piemiņa

Kāpēc sākās barikādes?

Baltijas valstis straujiem soļiem sāka virzīties uz savu valstu neatkarības atjaunošanu. Pirmā lielo soli veica **Lietuva**, kura 1990. gada martā pieņēma aktu par Lietuvas neatkarības atjaunošanu. Padomju Savienība saprata, ka šādi likumi ir ceļš uz milzu valsts sabrukumu, tādēļ **iesniedza Lietuvai ultimātu atcelt Neatkarības aktu.**

Lai iebiedētu un parādītu, kas sekos, ja ultimāts netiks apstiprināts, **Padomju Savienības karaspēks 1991. gada 13. janvārī iebruka Lietuvā, ieņēma galvenās komunikācijas vietas – Lietuvas radio, televīziju -, kā arī parlamenta ēku u.c. svarīgus objektus Viļņā.** Cenšoties iebiedēt tautu, kas šo objektus bija gatava aizsargāt, padomju karaspēks ar tankiem iebruca pūlī un atklāja uguni, nogalinot 13 cilvēkus un ievainojot 140.

Nākamajā dienā agri no rīta Latvijas neatkarības kustības vadītāji aicināja iedzīvotājus pulcēties Doma laukumā, lai paustu atbalstu lietuviešiem un parādītu, ka latvieši ir gatavi stāties pretī Padomju Savienībai. **Sākās barikāžu celšana.**

Kā notika barikāžu veidošana?

Jau nākamajā dienā pēc uzbrukuma Lietuvai, Rīgā Doma laukumā sapulcējās aptuveni pusmiljons iedzīvotāju. Zinot to, ka armija uzbrukuma komunikācijas un pārvaldes ēkām, latvieši saprata, ka tās ir vietas, kas būs jāšargā arī Latvijā, tādēļ **nolēma ap tiem veidot šķēršļus.**

Barikādes jeb šķēršļus Vecrīgā sāka veidot no tā, kas bija pieejams, kā arī piesaistīja palīgus no laukiem. Sākumā izmantoja kokus, betona bluķus, celtniecības materiālus; vēlāk no laukiem tika ievesta lauksaimniecības un smagā tehnika – traktori, kravas auto, autobusi -, kas bija pildīti ar baļķiem, betona bluķiem, šķembām un citiem celtniecības materiāliem. Automašīnas izvietoja šaurajās Vecrīgas ielās skujiņveidā, lai tankiem padarītu neiespējamu to nostumšanu malā.

Kur tika veidotas barikādes?

Barikādes tika veidotas Rīgā, jo tieši te atradās svarīgākie objekti. Cilvēki steigza aizsargāt valsts pārvaldes ēkas – Augstāko Padomi (tagadējā Saeimas ēka), Ministru Padomi (tagadējā Ministru kabineta ēka), Radio un TV centru Zaķusalā, Radio namu Doma laukumā, Rīgas telefona un telegrāfa centrāli, Rīgas tiltus, kā arī citus svarīgus objektus.

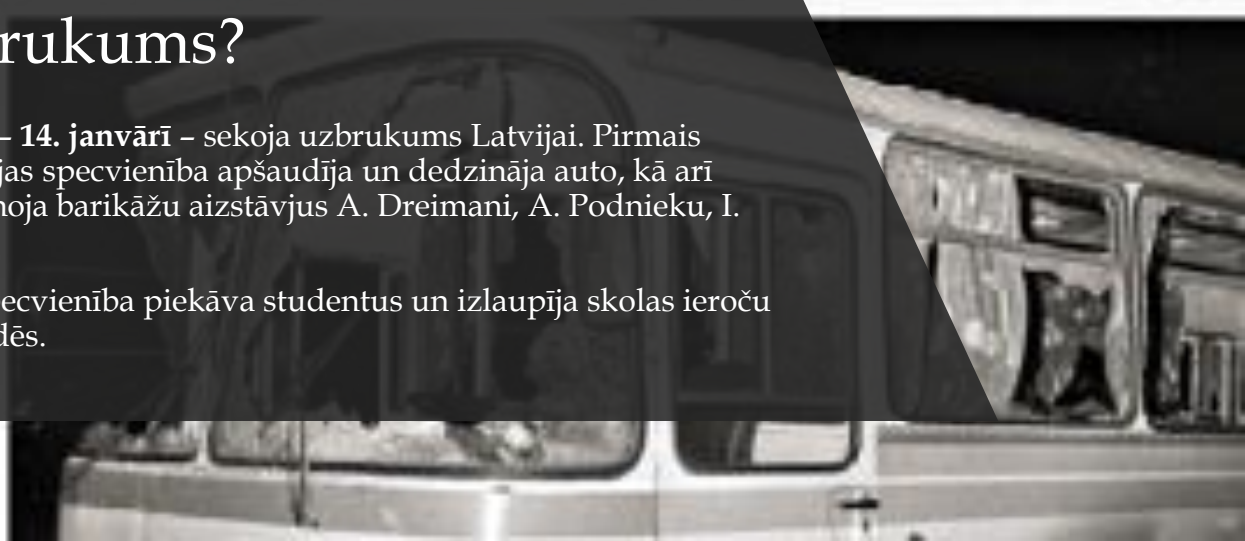
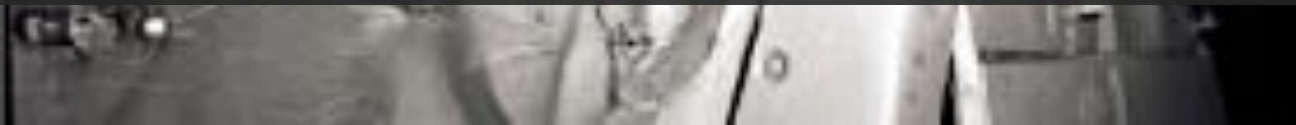

Kad notika pirmais uzbrukums?

1991. gada 13. janvāra naktī padomju armija uzbruka Lietuvai, un jau dienu vēlāk – **14. janvārī** – sekoja uzbrukums Latvijai. Pirmais padomju armijas uzbrukums notika uz **Vecmīlgrāvja un Brasas tiltiem**, kur milicijas specvienība apšaudīja un dedzināja auto, kā arī piekāva cilvēkus. Uzbrukumā barikādēm pie Vecmīlgrāvja un Brasas tiltiem ievainoja barikāžu aizstāvjus A. Dreimani, A. Podnieku, I. Gudro un nogalināja Satiksmes ministrijas auto vadītāju Robertu Mūrnieku.

15. janvārī sekoja uzbrukums Augstākās milicijas skolas ēkām Āgenskalnā, kad specvienība piekāva studentus un izlaupīja skolas ieroču noliktavu. Tīkmēr citu Latvijas pilsētu iedzīvotāji steidzās uz Rīgu palīdzēt barikādēs.

Kad notika pirmais uzbrukums Vecrīgā?

17. janvārī, balstoties uz iepriekšējo dienu notikumiem, barikāžu organizatori izsludināja trauksmes stāvokli. Tās pašas dienas vakarā Padomju Savienības militārā specvienība OMON uzbruka **Vecrīgā esošajai Iekšlietu ministrijai**, sākot apšaudi.

Tieši šajā uzbrukumā bija **visvairāk cietušo** - tika nogalināti divi Rīgas policisti V.Gomonovičs un S.Konoņenko, pie Bastejkalna tika nogalināts arī kinooperators Andris Slapiņš un vidusskolēns Edijs Riekstiņš, nāvīgi ievainots tika operators Gvido Zvaigzne.

Kā cilvēki iesaistījās?

Barikāžu veidošanā un sargāšanā iesaistījās ļoti daudz dažādu cilvēku gan no Rīgas, gan citām pilsētām, gan arī no laukiem. Kā atceras barikāžu dalībiece Inga Rozenfelde: **“Mēs visi jutāmies ļoti vienoti. Vienalga, vai tu biji no laukiem vai no pilsētas; krievs vai latvietis; visi brīvi sarunājās viens ar otru.”**

Barikāžu veidošana un aizstāvēšana nebija obligāts pasākums, taču Latvijas iedzīvotāji jūta, ka tas ir izšķirošs notikums, lai atgūtu savu valsti. Tādēļ iesaistījās **gan vīrieši, gan sievietes, gan pieaugušie, gan jaunieši**. Tie, kam pietika spēka, cēla barikādes un cauru dienu uz maiņām apsargāja tās. Barikādēs piedalījās arī daudz jauniešu, no kuriem daudziem pat tika atceltas lekcijas universitātē.

Svarīgs bija arī atbalsts un ēdināšana – sievietes uzņēmās veidot lauku virtuves vai arī vienkārši no mājām vai darba nesa zupas, tējas un maizītes, lai barikāžu aizstāvjus nemocītu izsalkums.

Kā reaģēja pasaule?

Viena no panākumu atslēgām savu valstu neatkarības atjaunošanā baltiešiem bija **preses un mediju izmantošana** – neatkarības aizstāvji jau 1990. gadā bija aktīvi informējuši ārzemju žurnālistus par to, kā un kāpēc Baltijas valstis grib atgūt neatkarību, un, piemēram, 1990. gada augustā notiekošajam Baltijas ceļam līdzī sekoja daudzi ārvalstu žurnālisti. Tādēļ, protams, **tie sekoja līdzī arī 1991. gada janvāra notikumiem**. Šo notikumu laikā LR Augstākās Padomes Preses centrā reģistrējās vairāki simti ārvalstu žurnālistu, kas katru dienu sniedza informāciju lielākajiem masu medijiem visā pasaulē. Visticamāk tas bija viens no iemesliem, kādēļ Padomju Savienības uzbrukums nebija asiņaināks – viņi apzinājās, ka tas viss tiek dokumentēts un tiks aprakstīts avīzēs.

Kā beidzās barikādes?

Pēc nedēļu ilgām sadursmēm Padomju Savienība saprata, ka nav cerību apstādināt baltiešu neatkarības kustības.

21. janvārī iesaistījās arī citas valstis, piemēram, Čehoslovākijas prezidents Vāclavs Havelš zvanīja Padomju Savienības vadītājam Mihailam Gorbačovam un prasīja izbeigt militāros incidentus Rīgā. Tajā pašā dienā Gorbačovs agresijas pārtraukšanu sarunā apsolīja arī Latvijas Augstākās Padomes vadītājam A.Gorbunovam. Pēc tam OMON vienības atkāpās.

Pašas barikādes gan tika izmantotas vēlreiz – **1991. gada augustā**, kad atkal notika OMON uzbrukums Rīgai. Soreiz gan Latvija uzreiz pēc uzbrukuma pasludināja savu neatkarības atjaunošanu. Barikādes tika **demontētas tikai 1992. gada rudenī**.

Kā tiek pieminēti barikāžu dalībnieki?

Pirmkārt, 20. janvāris kalendārā ir ierakstīts kā **barikāžu aizstāvju piemiņas diena**, kurā katru gadu notiek dažādi pasākumi par godu visiem tiem, kas piedalījās barikādēs. Kopējais barikāžu dalībnieku skaits īsti nav zināms, taču tiek teikts, ka tie bija vismaz 40 000 cilvēku.

1995. gadā tika izveidots barikāžu dalībnieku atbalsta fonds, kas no 1996. gada barikāžu sargiem sāka piešķirt 1991.gada **barikāžu dalībnieka piemiņas zīmes** – ar ozollapām vainagotas vairoga veida medaļas 4 cm diametrā, uz kurām attēlots lauva, kas tur mazāku vairogu ar sakrustotām atslēgām. Virs pamatvairoga ir uzraksts «LR 1991», bet piemiņas zīmes otrajā pusē – uzraksts «Par Latviju» un piemiņas zīmes numurs. Šos apbalvojumus šobrīd ir saņēmuši 19 000 dalībnieku.

Katru gadu Vecrīgā piemiņas pasākuma laikā tiek degti **ugunskuri**, kas nu jau kļuvis par vienu no barikāžu simboliem, jo arī 1991. gadā ugunskuri dega nemitīgi, dodot gan siltumu, gan gaismas cerības staru.

Iepazīsties ar barikāžu dalībnieku atmiņām!

Vai kāds no taviem radniekiem bija iesaistījies barikādēs 1991. gadā? Pajautā!

Bet līdz tam vari noklausīties **barikāžu dalībnieku atmiņas stāstus**:

- Ivars stāsta par to, kā uz Rīgu vedis traktoru un sargājis Televīzijas ēku: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/pieci-1991-gada-barikazu-stasti-lozu-svikas-debesis-kolhozu-traktori-un-futbols-kailsala.a345016/#1>
- Jānis stāsta par to, kā dežūrējis pie TV torņa: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/pieci-1991-gada-barikazu-stasti-lozu-svikas-debesis-kolhozu-traktori-un-futbols-kailsala.a345016/#3>
- Zoja stāsta, kā organizējusi transport 300km ceļam uz Rīgu, un uz barikādēm devusies kopā ar dēlu un citiem skolēniem: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/pieci-1991-gada-barikazu-stasti-lozu-svikas-debesis-kolhozu-traktori-un-futbols-kailsala.a345016/#4>
- Valdis stāsta, kā staigājis pa Vecrīgu, ko redzējis un kā dalījis avīzes: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/pieci-1991-gada-barikazu-stasti-lozu-svikas-debesis-kolhozu-traktori-un-futbols-kailsala.a345016/#5>

